

מי שמתו פרק שלישי ברכות כו

אקמטרה. ארצו של ספרים ובמגילה (ד' כו) : קמטרי דספרי וכן סרגס וינתן ובגמי ברומים (יחזקאל כו) אלמין דזריין מחזון בקמטריין וכן לאשר על המלחה (מלכים ב') לדעל קמטרה : ככלי בתוך כלי דמי. דהא גלימא לאו כליין הוא : מחילה עשה. ואם לאו לא ישמש : תורה אור לזכתייה. במקום מנוח : לאו אדעתא. לא נתייב לב הכסא. ברחוק ארבעה כה טושה. שפינו אותה : האור להרהר בו : דפריה הוא ופיהם ברחוק מן בשיפוע והרעי מתגלגל מתני' זכ שראה שטמא טומאת צבטה ואין טבילה זו מטהרתו אפי' לריך

מסכת ברכות פרק "תפילת השחר" דף כו עמוד א'

זמן מוספין הוא כל חרית שהרי קרבנות מיד אחר התמיד מוספין יכול להתפלל מה שאין כן במנחה עות ומחלה והכי נמי (ד:) לא לילי' איניש בתלה שעי קמיתא

כר' ישא ארעתי: כמה ירחיק מהו את: אמר רבא אמר ר' הונא ילא שנו אלא לאחוריו אבל לפניו מרחיק מלא עיניו וכן לתפלה איני והא אמר ר' רב חסדא עומד אדם ומתפלל הרי

מבוא לסוגיא

י"ח : שפכטה שפכה זרע. הרי היה כבעל קרי כדאשכחן צבתי שלשת ימים אל תגשו אל אשה (שמות יט) לפי ששכבת זרע ממומא בפליטתו כל שלשה ולאחר מכן כבר הכריח דוחה ואין חזון נוד לזכרונו לזכות

התפילה

הואמר רב לקמן (ד' כז:) תפלה ערבית רשות וק"ל כותיה באיכורי יעוד קשה דלמור לקמן (ד' יז:) טעה ותפלה יעלה ויבוא בלינה אין חרובו משום דאין מקדשין בלינה ולמה ליה האי ליה תפלה ערבית תפלה דלמרינא תפלה היינו לגבי מלואה

לימוד המשנה

שפכה עתה האשמים שפכה האמול קודם שראתה : ויבי יהודה פוט. קא סלקא דעתך השתא האיל וטומאת זיבה קודמת והי' ויהיה ואמר ליה: ולא זו כלבו. לא רחמי' ויהיה ויהיה עמוד השחר. אלא קא קמי' הוא עמוד השחר. כגון במשנה דאורכרו בדברי תורה כדלמ' בפרקין הוצים והמורעים מולו' חו לא אחיה טומאת קרי ואסרה ליה : ג' לאו בר

סידור המשנה

מבנה תבנית

מבנה הסוגיא

הדרן עלך מי שמתו תפלת השחר : עד הערב. תשכה : עד פלג המנחה. בגמרא מפרש לה : אין לה קבע. כל הלילה זמנה ובגמרא מפרש מאי לן און לה קבע : ג' מנחה. של קריאת שמע : לחיקון. המקדימין למות ומחזירין לעשות דבר בזמנו ומלות

סידור טקסט הגמרא

חלקי הסוגיא

תפלת השחר : עד הערב. תשכה : עד פלג המנחה. בגמרא מפרש לה : אין לה קבע. כל הלילה זמנה ובגמרא מפרש מאי לן און לה קבע : ג' מנחה. של קריאת שמע : לחיקון. המקדימין למות ומחזירין לעשות דבר בזמנו ומלות

הבנת הלשון, מונחים תלמודיים

מוסף דהא דאי אינו מתפלל בערבית דהיך יקרא את הקרבנות וכבר עבר זמן מוסף וגם לא תיקנו צבע ברכות של מוסף אלא משום ושלמה פרים שפתינו וזאה ודאי עבר זמן צטל קרבנו אבל דרחמי נינהו ונאוו שתפלת האם כל היום כולו ואין כאן עבר זמנו בתפלה אחרת : קעה

דרכי טיעון תלמודיים

יותר מחלות שמשס ואילך עבר הזמן : ופלי עלמא. שאר המתפללין המאחרין עד חלות יכולין לאחר ותו לא : במנחה. היינו אחר חלות : אם תימאי לומר. כלומר אם תצידי בשאלתי ממה שאלמנו

לימוד הסוגיא

תפלת השחר עד חצות ר' יהודה אומר "עד ד' שעות תפלת *המנחה עד עד פלג המנחה

הרחבת מידע לסוגיא

לענין יזנו ככל קרע : והיו מקריבו ציום אחר אם זמנו קבוע כגון *מוספים של כל יום ויום : מזביל

היממה וחלקיה

שעה זמנית

הואמר רבא אמר ר' יוחנן וי' שעות : ג' תפלה וגמזא מתפלל גומרים אותה עם הנין דחגיגה וכו' לא והאמר רב מרי בריה דרב מתפלל במנחה שתיים כולי יומא מצלי ואויל עד חצות יהבי ליה שכר תפלה בזמנה ובאן ואילך ישכר תפלה יהבי ליה שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה איבעיא להו טעה ולא התפלל מנחה מדו שיתפלל ערבית ב' אח"ל טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית ב' משום דהו יומא הוא דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אבל הרי תפלה במקום קרבן היא ובין דעבר יומו במל קרבנו או דילמא בין דאלותא דהו' היא כל אימת דהו מצלי ואויל תיש רב הונא בר יהודה ר' יצחק א"ר ויהי ערב מתפלל בה מתפלל ב' ואין בזה מ' יומי במל קרבן וי' יומי מעות לא יוב' לתקון ערבית או תפלה של שחרית לא יוכר' לדעתה זה שנכמו הכיריון מצוה ולא נעשה ערבית איר יחזק זר יוחנן הכא במ' עסקין שכתל במז' א' רב אשי דיקא נמי דק' במל ולא קמשימה :

הוא בר' יהודה אומר ר' יוחנן וי' שעות : ג' תפלה וגמזא מתפלל גומרים אותה עם הנין דחגיגה וכו' לא והאמר רב מרי בריה דרב מתפלל במנחה שתיים כולי יומא מצלי ואויל עד חצות יהבי ליה שכר תפלה בזמנה ובאן ואילך ישכר תפלה יהבי ליה שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה איבעיא להו טעה ולא התפלל מנחה מדו שיתפלל ערבית ב' אח"ל טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית ב' משום דהו יומא הוא דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אבל הרי תפלה במקום קרבן היא ובין דעבר יומו במל קרבנו או דילמא בין דאלותא דהו' היא כל אימת דהו מצלי ואויל תיש רב הונא בר יהודה ר' יצחק א"ר ויהי ערב מתפלל בה מתפלל ב' ואין בזה מ' יומי במל קרבן וי' יומי מעות לא יוב' לתקון ערבית או תפלה של שחרית לא יוכר' לדעתה זה שנכמו הכיריון מצוה ולא נעשה ערבית איר יחזק זר יוחנן הכא במ' עסקין שכתל במז' א' רב אשי דיקא נמי דק' במל ולא קמשימה :

משימה 1 :

קראו את המידע המופיב בהמשך וענו על משימה 1

חובת תפילה בכל יום ע"פ הרמב"ם היא מצוות

ו ל ו מ ד ז א ת מ ן ה פ ס ו ק

הרמב"ן _____.

חולק וסובר שמצוות תפילה היא _____

ע"פ הרמב"ם מצוות תפילה היא מהתורה וכן לתפילה יש שלוש חלקים: א: מגיד _____

ב: שואל _____

ג: נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו .

לתפילה אין מן התורה :

1. _____

2. _____

3. _____

כאשר גלו ישראל מארצו ונשתכחה לשון הקודש

התקין _____ 1. נוסח קבוע

של תפילה 2.מניין תפילות 3. זמני תפילות

עזרא ובית דינו קבעו את הנוסח של תפילת

העמידה - תפילת שמונה עשרה

שלוש ראשונות הם: _____

ושלוש אחרונות הם: _____

והברכות האמצעיות כוללות את כל הדברים

שאדם וציבור מבקשים כגון: רפואה, דעת ,

תשובה ועוד.

עזרא ובית דינו תקנו את התפילה (תפילת

שמונה עשרה) כמו כן תיקן עזרא הסופר את

מניין התפילות וזמניהן

תפילת שחרית כנגד:

תפילת מנחה כנגד

תפילת מוסף כנגד

תפילת ערבית כנגד

משנתנו עוסקת בנושא:

שלושת הפרקים הראשונים של מסכת ברכות עוסקים בדיני קריאת שמע , פרק רביעי וחמישי מבארים את דיני התפילה .

המונח "תפילה" כוונתו תפילת העמידה = תפילת שמונה עשרה, אולם בימיו של רבן גמליאל נתקנה ברכה נוספת כנגד המינים "למינים ולמשינים" שלמעשה היא קללה למינים ולמשינים שבתקופה זו היו פוגעים בעם ישראל. .

על פי הרמב"ם התפילה היא מצוות עשה מן התורה שכתוב בתורה: "ועבדתם את ה' אלהיכם " ודרשו חכמים "איזוהי עבודה שבלב זו תפילה " .

הרמב"ן חולק וסובר שאין מצוות תפילה אלא מדרבנן .

על פי שיטת הרמב"ם מצוות התפילה מן התורה היא להתפלל בכל יום .

וכן לתפילה יש סדר כללי קבוע: בתחילה פותח ומגיד שבחו של הקב"ה ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחינה ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו .

אולם לתפילה אין נוסח קבוע מן התורה ולא זמן קבוע ולא מספר קבוע של תפילות ביום, וכך נהגו בענין התפילה עד חורבן בית ראשון "אם היה רגיל מרבה בתחינה ובקשה ואם היה ערל שפתים מדבר כפי יכולתו ובכל עת שירצה וכן מנין התפילות כל אחד כפי יכולתו, יש מתפלל פעם אחת ביום ויש מתפללין פעמים הרבה" (רמב"ם הלכות תפילה פרק א' הלכה א-ג)

לאחר שעם ישראל גלה לבבל ונשתכחה לשון הקודש ולא ידעו את לשון הקודש אלא בשיבוש והתקשו להתפלל בלשון הקודש ,

התקין עזרא הסופר ובית דינו נוסח קבוע של תפילה הכולל שמונה עשרה ברכות לפי סדר קבוע שלוש ברכות ראשונות שבח לה' ושלוש אחרונות הודיה , ושתים עשרה ברכות אמצעיות הכוללות את עיקרי הצרכים של היחיד ושל הציבור .

וכן התקין שיהא מניין תפילות כמניין קרבנות הציבור שהיו מביאים בבית המקדש , בבוקר תפילת שחרית כנגד קרבן תמיד של שחר, אחר הצהרים תפילת מנחה כנגד קרבן תמיד של בין הערביים ובימים שמקריבים בהם קרבן מוסף (כמו שבתות ראשי חודשים ומועדים) וכן תיקן ותפילת ערבית כנגד הקטרת איברי התמיד של בין הערביים שהיו מקטירים אותו על המזבח כל הילה .

משנתנו עוסקת בזמנים שקבעו חכמים לתפילות העמידה (שמונה עשרה) בשחרית , מנחה, ערבית ומוסף.

משנתנו עוסקת בקביעת הזמנים לסוף תפילת העמידה , ואינה מזכירה תחילת זמן התפילה

קראו את המשנה בקול מתוך דף הגמרא לאחר מכן קראו את המשנה המחולקת ושימו לב לחלוקה .

תפלת השחר	רבי יהודה אומר	עד חצות עד ארבע שעות
תפלת המנחה	רבי יהודה אומר	עד הערב עד פלג המנחה
תפלת הערב		איז לה קבע
ו של מוספים	רבי יהודה אומר	כל היום עד שבע שעות

משימה 1 :

1. לאחר קריאת המשנה , ציינו במשנה שלעיל את שם הכותרת בתוך המסגרת
2. מה הפרטים החסרים במשנה ?

משימה 2 :

בטבלה ציינו את סוף זמני התפילה כפי שמופיעים במשנה , תחילת זמנים של התפילות אינם מופיעים במשנתנו , במהלך הלימוד נחזור ונעיין בזמני תחילת התפילה .

תפילת מוסף	תפילת הערב	תפילת המנחה	תפילת השחר	תחילת זמנה
?	? ?	?	?	
חכמים ר' יהודה	חכמים ר' יהודה	חכמים ר' יהודה	חכמים ר' יהודה	סוף זמנה
□ □	□	□ □	□ □	

קריאה

בקול

קריאה ראשונה :

קרא את הסוגיא הראשונה החל מ "ורמינהו" עד "לא יהבי ליה",
 1. שים לב לצבעים ולחלוקה של טקסט הגמרא.
 2. שים לב למבנה הסוגיא , שאלה ותשובה .

גמרא :

ורמינהו

מצותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפלה
 , ונמצא מתפלל כיום ,

1 **קושיה** : (סתירה בין המשנה לברייתא)

2 **תירוץ** - על ידי אוקימתא וסיוע ע"י רבי יוחנן (

כי תניא התיא לותיקין ,
 דא"ר יוחנן ותיקין היו גומרים אותה עם הנץ החמה

3 **קושיה** :

וב"ע עד חצות ותו לא
 והאמר רב מרי בריה דרב הונא בריה דרבי ירמיה בר אבא ,
 אמר רבי יוחנן: מעה ולא התפלל ערבית , מתפלל בשחרית שתים , שחרית מתפלל במנחה שתים ,

4 **תירוץ** -

כולי יומא מצלי ואויל
 עד חצות יהבי ליה שכר תפלה בזמנה ,
 מכאן ואילך שכר תפלה יהבי ליה , שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה .

משימה 3 :

1. עיין בדף הגמרא וצבע באדום מונחים תלמודיים המבטאים קושיה ובירוק מונחים תלמודיים המבטאים תירוץ (היעזרו בדף המונחים וביאורי המילים)
 2. כעת צבע באדום בדף הגמרא את כל השאלה ובירוק את כל התשובה

משימה

משימה 3 :

1. עיין חלוקת טקסט הגמרא בהמשך , נסה להבין את פשר החלוקה .

משימה

גמרא :

ורמינהו

מצותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל כיום

כי תניא התיא

לותיקין

דא"ר יוחנן ותיקין היו גומרים אותה עם הנץ החמה

וב"ע עד חצות ותו לא

והאמר רב מרי בריה דרב הונא בריה דרבי ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן
 מעה ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתים
 שחרית מתפלל במנחה שתים

כולי יומא מצלי ואויל

עד חצות יהבי ליה שכר תפלה בזמנה

מכאן ואילך שכר תפלה יהבי ליה

שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה

מינוחים תלמודיים

מונחים המבטאים תירוץ, תשובה וסיוע

תא שמע: בא ושמע.
 ת"ש היא מילת פתיחה המציינת בדרך כלל רצף של מובאות ממקורות שונים בהמשך לסוגיא.
 אם הסוגיא מתחילה בקושיא הרי שכל המובאות בא שמע ממשיכות את הקושיא כאן אצלנו שהתחלנו בפתרון בעיות הרי התשי"מ ממשיכה בכוון זה לפתרון הבעיה.

שמע מינה-ש"מ:
 שמע, ה ס ק מ ס ק נ א .
 כאשר ש"מ באה בתחילת המשפט הכוונה - פתיחה למסקנא מתוך ההלכה.
 ש"מ בסוף משפט המשמעות היא סיכום כי ההנחה וההסבר נכונים ומתקבלים

מונחים המבטאים קושיא, שאלה

ורמינהו - הטל והשלך אותו, פתיחה לעימות בין שני מקורות בעלי מעמד זהה זה על זה.

איבעיה להו- נשאלה להם, פתיחה לשאלה הלכתית שאפשר לפתרה במידה שקולה בשני פתרונות.

מתיבי - משיבים.
 פתיחה לקושיא ממקור בעל חשיבות וסמכות שלא ניתן לחלוק עליו

הבנת הלשון

סוגיא 1

- **ורמינהו** = עיין במונחים
- **כי תניא ההיא** = כששנו ברייתא זו
- **ותיקין** = מהדרים במצוות
- **וכולי עלמא** = ו"כל העולם"
- **ותו לא** = ולא יותר
- **והאמר** = הרי אמר
- **בריה** = בנו
- **כולי יומא** = כל היום
- **מצלל** = מתפלל
- **ואזיל** = והולך
- **יהבי לי** = נותנים לו

מושגים הלכתיים

כדי שיסמוך גאולה לתפילה :
 יש לסמוך את ברכת " גאל ישראל " לתפילת העמידה ולכן אסור להפסיק בינהין או לענות לאמן וכדומה . בשחרית סמיכת גאולה לתפילה עדיפה על פני תפילה בציבור

תפילת ותיקין:
 הותיקין הם אנשים צדיקים המהדרים במצוות ומשתדלים לקיים כל מצווה מיד כשניתן לקיימה- ולא דוחים את קיום המצווה למרות שיש עוד זמן רב לקימה. תפילת ותיקין היא תפילת שחרית שהם משתדלים לאמרה מיד בזריחת החמה (בנץ החמה) וכבר אמרו חכמים שכל מי שמתפלל בותיקין מיד בנץ החמה מובטח לו שלא יינזק באותו היום.

פלג המנחה :
 המילה 'פלג' משמעותה הוא - חצי. לכן פלג המנחה היא נקודת הזמן המסמלת את מחצית זמן מנחה קטנה. דהיינו, את השעתיים וחצי של משך הזמן של מנחה קטנה יש לחלק לשניים. שעה ורבע של פלג מנחה ראשון ושעה ורבע של פלג מנחה שני. פלג המנחה הוא נקודת הזמן שבין הפלג הראשון לפלג השני. דהיינו שעה ורבע לאחר תחילת זמן מנחה קטנה ועשר שעות ושלושת רבעי השעה מתחילת היום.

קריאה שניה

קרא את הסוגיא על פי החלוקה שצבעת, נסה להבין את הגמרא, היעזר בפירוש המצורף ובביאורי המילים.

1 "ורמינהו" – "ביום" = סתירה

הגמרא דנה בדין הראשון במשנה שזמן תפילת השחר הוא עד חצות או עד ארבע שעות לדעת ר"י.

הגמרא מקשה על המשנה ממקור אחר בעל אותו מעמד כמו המשנה מן הברייתא, ששם כתוב שזמן קריאת שמע יש לקוראה סמוך להנץ החמה כדי שיסמוך את קריאת שמע (ברכת גאל ישראל) לתפילת שמונה עשרה ויוצא שמתפלל שמונה עשרה מיד לאחר הנץ החמה ומכאן מוכח שזמן תפילת שחרית הוא מיד עם אחר הנץ החמה בניגוד למשנתנו הסוברת שזמנה עד ארבע שעות או חצות היום.

גמרא :

ורמינהו

מצותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך נאולה לתפלה
ונמצא מתפלל ביום

2 "כי תניא ההיא" – תירוץ ע"י אוקימתא

כששנו ברייתא זו לא למדוהו אלא לותיקין (המהדרין במצוות) והם זריזים ומקדימים למצוות ומתחילים בתחילת הזמן עם הנץ החמה.

אולם משנתנו מלמדת את עיקר הדין שזמן תפילה הוא עד ארבע שעות לר"י או לחכמים עד חצות.

תירוץ זה נעשה ע"י "אוקימתא" - העמדה. אוקימתא היא אחת הדרכים לתרץ סתירה בין שני מקורות שווה ערך (ורמינהו) ע"י העמדה של שני המקורות שיש ביניהם לכאורה ניגוד בשני מקרים שונים או שתי שיטות שונות.

כי תניא ההיא לותיקין
דא"ר יוחנן ותיקין היו
נומרים אותה עם הנץ החמה

3 "וכולי עלמא עד חצות" – קושיא

לאור התשובה ששאר בני אדם שאינם ותיקין מתפללים עד חצות, שואלת הגמרא והרי אמר רב מרי בן של רב הונא בן של רבי ירמיה, אמר ר' יוחנן: "מי שטעה ולא התפלל ערבית יכול להתפלל שחרית שתיים", תפילה ראשונה עבור שחרית ותפילה שניה להשלמה לערבית וכן אם לא התפלל שחרית מתפלל במנחה שתיים, אחת למנחה והשניה להשלמת שחרית ויוצא איפוא שאפשר להתפלל שחרית גם לאחר חצות היום בזמן מנחה !!

וכ"ע עד חצות ותו לא

והאמר רב מרי בריה

דרב הונא בריה דרבי ירמיה בר אבא
אמר רבי יוחנן טעה ולא התפלל ערבית מתפלל
בשחרית שתיים שחרית מתפלל במנחה שתיים

4 "כולי יומא מצלי" – תירוץ

אכן כל היום רשאי אדם להתפלל אם לא התפלל שחרית" כולי יומא מצלי ואזיל " אבל יש הבדל בין תפילה קודם חצות ותפילה לאחר חצות. אם התפלל עד חצות נותנים שכר תפילה בזמנה "עד חצות יהבי ליה שכר תפילה בזמנה" ואם התפלל לאחר חצות נותנים לו שכר תפילה שזה שכר פחות מהמתפלל בזמנה "מכאן ואילך שכר תפילה יהבי ליה" אבל שכר תפילה בזמנה ששכרה גדול יותר אין נותנים לו.

כולי יומא מצלי ואזיל עד חצות יהבי ליה שכר
תפילה בזמנה מכאן ואילך שכר תפילה יהבי ליה שכר
תפילה בזמנה לא יהבי ליה

משימה 4 :
ענה על השאלות הבאות

משימה

1. "מצוותה עם הנץ החמה" - מצוותה של מי עם הנץ החמה?
 2. "כדי שיסמוך גאולה לתפילה", פירושו ?
 2. מי הם ה"ותיקין" ומה היה מנהגם?
 3. א: זמן תפילת שחרית במשנה מדבר על ?
 - ב: זמן תפילת שחרית בבביתא מדבר על ?
- (אדם רגיל, ותיקין)

משימה 5 :
1. מלאו את הטבלה הבאה

משימה

תפילת שחרית

מצווה להתחילה

--

ציינו יש או אין בתוך הטבלה

	שכר תפילה		ולסיימה
וגם שכר תפילה בזמנה		עד חצות	חכמים
		לאחר חצות	
		עד ד' שעות	ר' יהודה
		לאחר ד' שעות	

”ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד” – הלילה היום

השעות הנזכרות במשנה הם אינן שעות של 60 דקות, אלא שעות זמניות. שעה זמנית היא 1/12 של היום או הלילה. כדי לחשב שעה זמנית צריך להכיר את חלקי היום והלילה.

מתי בדיוק מתחיל היום ומתי הוא מסתיים, עקבו אחר חלקי היום מכון החפזיהעזרו בתמונות ובמידע

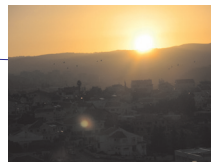
שקיעת החמה:

הוא הזמן בו שוקעת השמש וכאשר גלגל החמה כבר מכוסה כולו ואינו נראה עוד באופק ועדיין לא רואים כוכבים זמן זה איננו נחשב עדיין לתחילת הלילה, לכן ספקות רבים נוצרו סביב זמן זה בהקשר להלכות מסוימות התלויות בו.

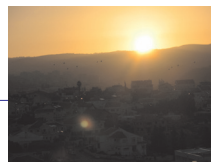
בין השמשות:

הזמן שבין היום והלילה, בין שקיעת החמה לצאת הכוכבים. בין השמשות הוא זמן שלא ברור אם הוא שייך ליום הקודם או ללילה שאחריו.

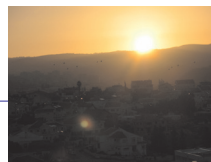
צאת הכוכבים:

נקודת הזמן שבה מתחיל יום חדש היא נקודת הזמן בה ניתן לראות שלושה כוכבים בינוניים. זמן צאת הכוכבים נחשב כתחילת הלילה, זמן זה מוגדר להלכה כתחילתו של הלילה. מכיוון שלפי היהדות, מתחיל היום החדש בלילה שלפניו.

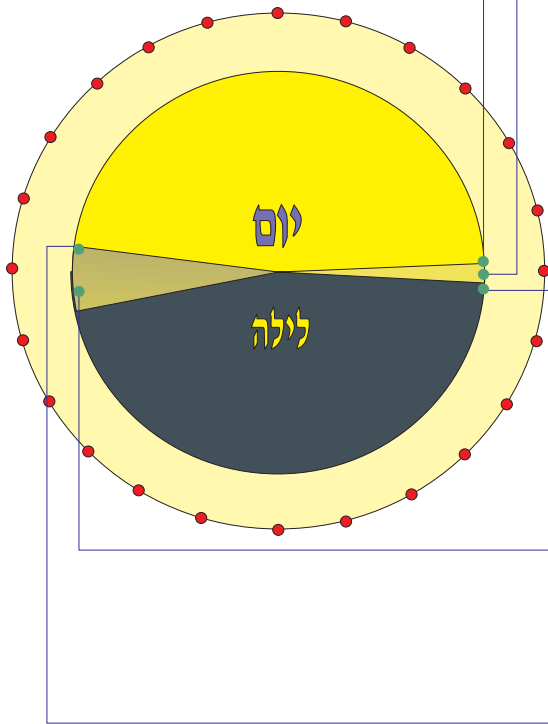
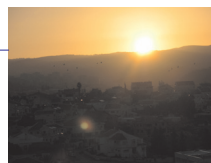

עלות השחר:

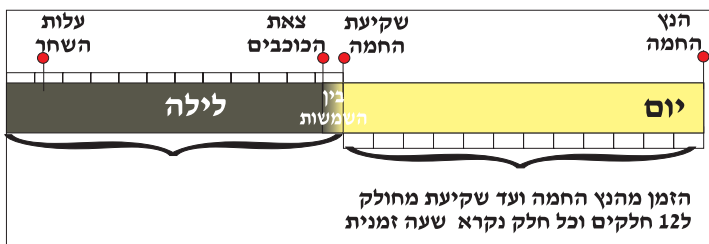
האור הראשון המאיר לפני זריחת השמש. עליית השחר נחשבת בהלכות רבות כסופו של הלילה. מקובל שהשחר עולה בערך כשעה ורבע לפני הנץ החמה.

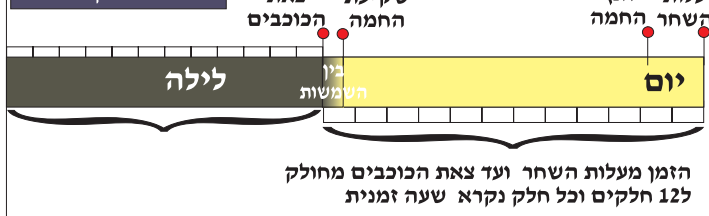
זריחת החמה\ הנץ החמה - נקודת הזמן בה ניתן להבחין בגלגל השמש. נקודת זמן זו נחשבת כתחילת היום לעניין הלכה. זהו זמן התפילה ולכן 'ותיקין' נהגו להגיד קריאת שמע בסמוך להנץ החמה בכדי להתפלל את תפילת העמידה מיד בשעת הנץ החמה.

שיטת הגאון מוילנא

שיטת המגן אברהם

הואיל ואין הימים שווים באורכם הם קצרים בחורף וארוכים בקיץ, אורך השעה הזמנית משתנה מיום ליום **כיצד מחשבים שעה זמנית?** כדי לחשב שעה זמנית צריך להכיר את חלקי היום והלילה, לכך נעזרנו בגלגל שלמעלה.

מתי בדיוק מתחיל היום ומתי הוא מסתיים? בסוגיא זו יש מחלוקת. לפי שיטת הגאון מוילנא היום מתחיל: **מהנץ החמה עד שקיעה** ולפי המגן אברהם היום מתחיל: **מעלות השחר ועד צאת הכוכבים.** את הזמן של היום לפי כל אחד מן השיטות מחלקים ל-12 חלקים, כל חלק נקרא שעה זמנית.

משימה 6 :
למד את תהליך חישוב שעה זמנית וענה על משימה 6

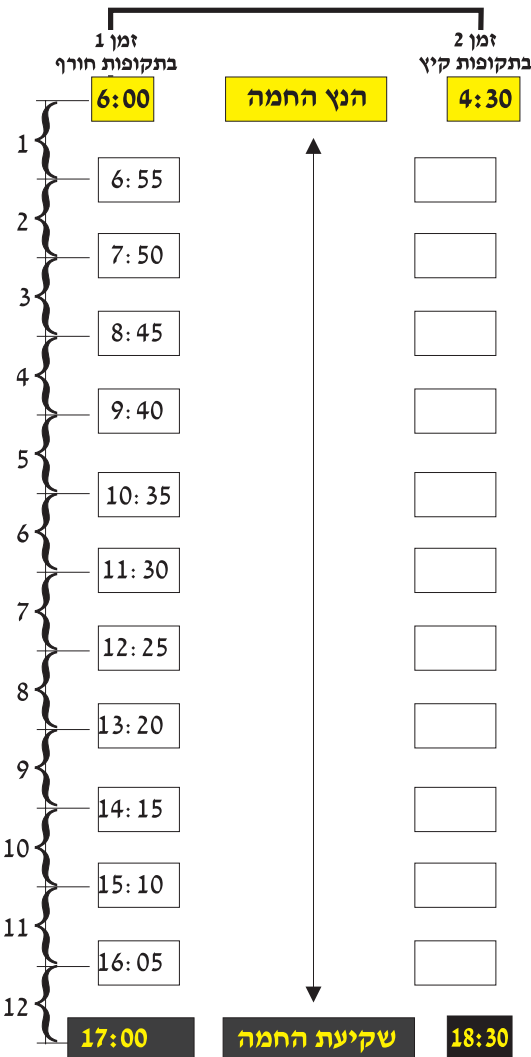
משימה

כיצד מחשבים שעה זמנית?

נחשב על פי שיטתו של הגאון מולינא - מעלות השחר ועד צאת כוכבים .

את הזמן מהנץ החמה עד שקיעה נחלק 12 חלקים ,
כל חלק נקרא שעה זמנית.
שעה זמנית נקראת כך מכיוון שהיא משתנה לפי אורך היום .
בתקופת תשרי או ניסן היום והלילה שווים .
בתקופת טבת היום קצר והלילה ארוך .
בתקופת תמוז היום ארוך והלילה קצר .

חישוב זמן 1 תקופת חורף

משך זמן 1

מהנץ החמה שעה 6:00 ועד שקיעת החמה , שעה 17:00 הם פרק זמן של 11 שעות (של 60 דקות) ומאחר ש"יום" הגדרתו היא 12 שעות זמניות

$$\text{מכאן שעה זמנית} = \frac{11}{12} \text{ שעות}$$

11 שעות של 60 דקות שוות ל: 660 דקות

$$\frac{660 \text{ דקות}}{12} = 55 \text{ דקות}$$

מכאן יוצא שכל **שעה זמנית שווה ל 55 דקות** .
כעת נתחיל להוסיף 55 דקות החל מהנץ החמה שמתחיל בשעה 6:00 בבוקר

חישוב זמן 2 תקופת קיץ משימה 6

1. חשב את השעה הזמנית כאשר הנץ החמה הוא :
בשעה - 4:30 לפנות בוקר
ושקיעת החמה בשעה 18:30 בערב

2. השלם את הטבלה שלעיל כפי שמופיע בזמן 1.

מקום לחישובים

משימה

משימה 7 :
 עיינו ברמב"ם וציינו
 בתרשים את זמני התפילות
 צבעו כל מעגל (בצבע שונה) המופיע בתרשים
 מתחילת זמן התפילה ועד סוף זמנה של התפילה

- א: שחרית - **בצהוב**
- ב: מוסף - **בירוק**
- ג: מנחה גדולה - **חום**
- ד: מנחה קטנה - **כתום**
- ה: ערבית - **שחור**

רמב"ם הלכות תפילה פרק ג'

א:

תפלת השחר מצותה שיתחיל להתפלל עם הנץ החמה וזמנה עד סוף שעה רביעית ...

ב:

כבר אמרנו שתפלת המנחה כנגד תמיד של בין הערבים תקנו זמנה ולפי שהיה התמיד קרב בכל יום בתשע שעות ומחצה תקנו זמנה מתשע שעות ומחצה והיא הנקראת מנחה קטנה ... אמרו שהמתפלל מאחר שש שעות ומחצה יצא ומשהגיע זמן זה הגיע זמן חיובה וזו היא הנקראת מנחה גדולה:

ד:

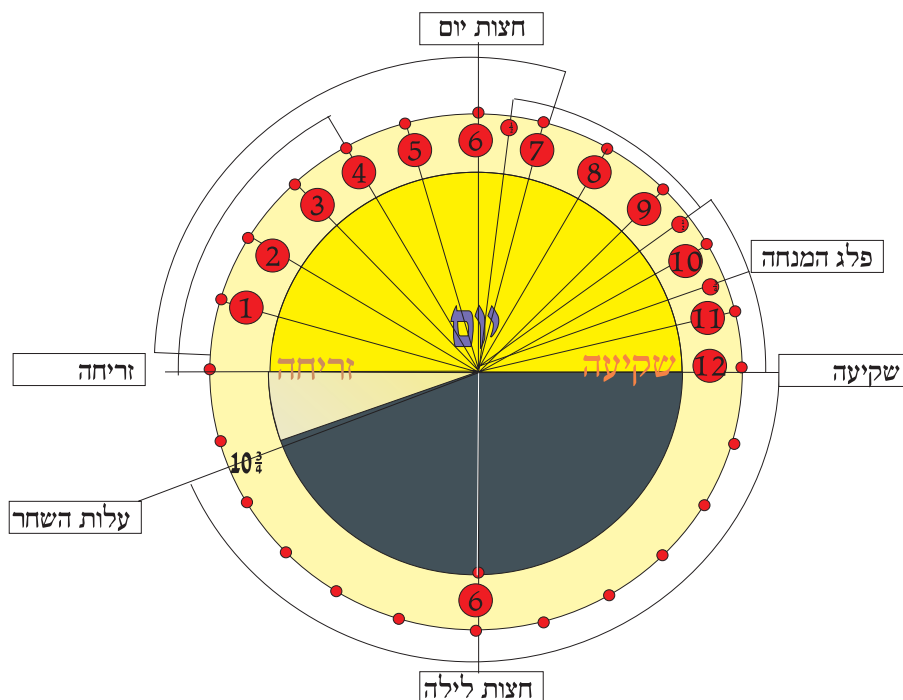
הא למדת שזמן **מנחה גדולה** משש שעות ומחצה עד תשע שעות ומחצה וזמן מנחה קטנה מתשע שעות ומחצה עד שיסאר מן היום שעה ורביע ויש לו להתפלל אותה עד שתשקע החמה:

ה:

תפלת המוספין זמנה אחר תפלת השחר עד שבע שעות ביום ..

ו:

תפלת הערב אף ע"פ שאינה חובה המתפלל אותה זמנה מתחילת הלילה עד שיעלה עמוד השחר

מי שמתו פרק שלישי ברכות כו

ספר תורה עושה לו מחילה. ודוקא ספר תורה וגם בחומשים יש להחמיר כמו בספר תורה אבל בשאר ספרים דיין בכסו בעלמא: הדרן עלך מי שמתו

אקמטרא. ארגז של ספרים ובמגילה (ד' כו): קמטרי דספרי וכן סרגס יונתן ובגנזי ברומים (יחזקאל כו) אלמין דזהירין מחתין בקמטריין וכן לאשר על המלחמה (מלכים ב') לדעל קמטרא: ככלי בתוך כלי דמי. דהא גלימא לאו כליין הוא: מחילה עשרה. ואם לאו לא ישמש: תורה אור

ולת' אחמי לא קהני גבי תפלת המנחה כל היום כמו גבי תפלת המוספין וי"ל דזמן מוספין הוא כל היום אפילו משחרית שהרי קרבנות יכול להקריב מיד אחר התמיד א"כ גם תפלת מוספין יכול להתפלל מיד מן הבקר מה שאין כן במנחה (ג) אלא משש שעות ומחלה והכי נמי בפ"ק דע"ג (ד' ד:) לא ליגלי איניש ללותא דמוספין בתלת שעי קמיייתא בריש שחא ביחיד כו' אלא בשאר ימות השנה יכול להתפלל ולהגי מקדים תפלת המנחה לתפלת המוספין משום שהיא תדירה בכל יום אע"פ שתפלת מוספין קודמת: **טעה** ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתיים. וא"ה והאמר רב לקמן (ד' כז:) תפלת ערבית רשות וק"ל כותיה בחיבורי ועוד קשה דאמר לקמן (ד' ל:) טעה ולא התפלל יעלה ויבוא בלילה אין מחזירים אותו משום דאין מקדישין את החדש בלילה ולמה ליה האי טעמא תיטוק ליה תפלת ערבית רשות וי"ל הא דאמרין דתפלת ערבית רשות היינו לגבי מזה אחרת היא עוברת דלא אמרינן דחדה תפלת ערבית מפניה אבל לחנם אין לו לבטלה *אמיהו אם איחר עד המנחה נראה דעבר זמנו בטל קרבנו כיון ששהה כל כך ולאחר ב' תפלות לא מצינו שתיקנו חכמים לחזור ולהתפלל אם שכה ואפילו תפלה אחת אם בטל בזמנו לא יוכל לתקן ובסמוך קרי ליה מעוות לא יוכל לתקן:

אקמטרא *ככלי בתוך כלי דמי. אמר רבי יהושע בן לוי ס"ת צריך לעשות לו מחיצה עשרה מר זוטרא איקלע לבי רב אשי חזייה לדוכתיה דמר בר רב אשי דמנח ביה ספר תורה ועביד ליה מחיצה עשרה אמר ליה כמאן כרבי יהושע בן לוי דאיכר דאמר רבי יהושע בן לוי דלית ליה ביחא אחרינא מר הא אית ליה ביחא אחרינא אמר ליה *לאו אדעתאי: כמה ירחיק מהן ומן הצואה ארבע אמות: אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא ילא שנו אלא לאחוריו אבל לפניו מרחיק מלא עיניו וכן לתפלה איני והא אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא עומד אדם כנגד בית הכסא ומתפלל הבא במאי עסקינן בבית הכסא שאין בו צואה איני והאמר *רב יוסף בר חנינא יבית הכסא שאמרו אע"פ שאין בו צואה ובית המרחץ שאמרו אע"פ שאין בו אדם אלא הכא במאי עסקינן בחדתי *והא מיבעי ליה לרבינא דהומינו לבית הכסא מהו יש זימון או אין זימון כי קא מיבעי ליה לרבינא למיקם עליה לצלווי בגויה אבל כנגדו לא אמר רבא יתני בתי כסאי דפרסאי אע"ג דאית בהו צואה כסתומין דמי: **מתני'** *זב שראה קרי ונדה שפלטה שכבת זרע והמשמשת שראתה נדה [ו] צריכין טבילה ורבי יהודה (י) פוסר: **גמ'** איבעיא להו בעל קרי שראה זיבה לר' יהודה מהו כי פטר רבי יהודה התם בזב שראה קרי דמעיקרא לאו בר טבילה הוא אבל בעל קרי שראה זיבה דמעיקרא בר טבילה הוא מחייב או דילמא לא שנא תא שמע המשמשת וראתה נדה צריכה טבילה ורבי יהודה פוסר והא משמשת וראתה נדה כבעל קרי שראה זיבה דמיא וקא פטר רבי יהודה ש"מ תני רבי חייא בהדיא בעל קרי שראה זיבה צריך טבילה ורבי יהודה פוסר:

לדוכתיה. במקום מטחו: לאו לדעתאי. לא נתתי לבי: כנגד בית הכסא. ברחוק ארבע אמות: דלית בה טראה. שפינו אותה: בית המרחץ. אכור להרהר בו: דפרסאי. בחפירה היו ופיהם ברחוק מן הגומא והוא בשיפוע והרעי מתגלגל ונפל לגומא: **מתני'** זב שראה קרי. אע"פ שקמא טומאת שבעה משום זיבה ואין טבילה זו מטהרתו אפ"ה לר"ך טבילה לדברי תורה כתקנת עזרא משום קרי וכן נדה אם בזה להתפלל י"ח: שפלתה שכבת זרע. הרי היא בטל קרי כדאשכחן בכוני שלשת ימים אל תגשו אל אשה (שמות ט) לפי ששכבת זרע מטמא בפליטתו כל שלשה ולאחר מלאן כבר הסריח בגופה ואין ראוי עוד להזריע להיות עוד ולד טורח הימנה והי"פ נדה שפלתה עתה התשמיש ששמשא אתמול קודם שראתה: ורבי יהודה פוסר. קא סלקא דעתך השתא האיל וטומאת זיבה קודמת והרי הוא טמא טומאת חמורה ואינו אוסרתו בדברי תורה כדלמרינן בפרקין הוצים והמזרעים מותרים הו לא אחיט טומאת קרי דקילא ואסרה ליה: **גמ'** לאו בר טבילה הוא. לדברי תורה ואע"פ שטומאתו חמורה ותו לא אחי קרי ומלר"ך ליה:

כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט

הדרן עלך מי שמתו

תפלת השחר : עד הערב. עד חשכה. עד פלג המנחה. בגמרא מפרש לה: אין לה קבע. כל הלילה זמנה ובגמרא מפרש מאי לשון אין לה קבע: **גמ'** מלתה. של קריאת שמע: לותיקין. המקדימין למזות ומחזירים לעשות דבר בזמנו ומזותו מקדימים (ה) לאחר הכן החמה להתפלל וכי תנן במתני' למאחרים שלא יאחר יותר מחלות שמעם ואילך עבר הזמן: וטבילי עלמא. שאר המתפללין המאחרין עד חלות יכולין לאחר ותו לא: במנחה. היינו אחר חלות: אם תימאי לומר. כלומר אם תשיבני בשאלתי ממה שאמרנו טעה ולא התפלל ערבית וכו': ופיון דעבר יומנו בטל קרבנו. ואינו מקריבנו ביום אחר אם זמנו קבוע כגון *מוספים של כל יום ויום: מבדיל

הדרן עלך מי שמתו

תפלת השחר עד חצות ר' יהודה אומר "עד ד' שעות תפלת *המנחה עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה תפלת הערב אין לה קבע *וישל מוספים כל היום (ר') יהודה אומר עד ז' שעות): **גמ'** ורמינהו מצותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום כי תניא ההיא לותיקין *דא"ר יוחנן ותיקין היו גומרים אותה עם הנץ החמה וכ"ע עד חצות ותו לא והאמר רב מרי בריה דרב הונא בר אבא אמר רבי יוחנן טעה ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתיים *שחרית מתפלל במנחה שתיים כולי יומא מצלי ואויל עד חצות יהבי ליה שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה איבעיא להו טעה ולא התפלל מצחה מדו שיתפלל ערבית ב' את"ל טעה ולא התפלל ערבית שחרית ב' משום דהו יומא הוא דכתיב *יהי ערב ויהי בקר יום אחד אבל הכא תפלה במקום קרבן היא וכיון דעבר יומו בטל קרבנו או דילמא כיון דצלותא רחמי היא כל אימת דבעי מצלי ואויל תיש דאמר רב הונא בר יהודה א"ר יצחק א"ר יוחנן *טעה ולא התפלל מצחה מתפלל ערבית ב' ואין בזה משום דעבר יומו בטל קרבנו מיתבי *מעות לא יוכל לתקן וחמרון לא יוכל להצעות *מעות לא יוכל לתקן זה שבטל ק"ש של ערבית וק"ש של תפלה של ערבית או תפלה של שחרית וחמרון לא יוכל להצעות זה שנמנו חביריו לדבר מצוה ולא נמנה עמדם א"ר יצחק א"ר יוחנן הכא במאי עסקינן *שבטל בזמנו דיקא נמי דקתני בטל ולא קתני טעה ש"מ:

איבעיא להו טעה ולא התפלל תפלת מנחה כו'. לא כפי אם טעה ולא התפלל תפלת מוסף דהא ודאי אינו מתפלל בערבית דהיאך יקרא את הקרבנות וכבר עבר זמן מוסף וגם לא תיקנו שבע ברכות של מוסף אלא משום ונשלמה פרים שפתינו ובה ודאי עבר זמנו בטל קרבנו אבל שאר תפלות דרחמי נינהו ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו ואין כאן עבר זמנו בתפלה אחרת: טעה

הונא בריה דר' ירמיה בר אבא מתפלל במנחה שתיים כולי יומא מצלי ואויל עד חצות יהבי ליה שכר תפלה יהבי ליה שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה איבעיא להו טעה ולא התפלל מצחה מדו שיתפלל ערבית ב' את"ל טעה ולא התפלל ערבית שחרית ב' משום דהו יומא הוא דכתיב *יהי ערב ויהי בקר יום אחד אבל הכא תפלה במקום קרבן היא וכיון דעבר יומו בטל קרבנו או דילמא כיון דצלותא רחמי היא כל אימת דבעי מצלי ואויל תיש דאמר רב הונא בר יהודה א"ר יצחק א"ר יוחנן *טעה ולא התפלל מצחה מתפלל ערבית ב' ואין בזה משום דעבר יומו בטל קרבנו מיתבי *מעות לא יוכל לתקן וחמרון לא יוכל להצעות *מעות לא יוכל לתקן זה שבטל ק"ש של ערבית וק"ש של תפלה של ערבית או תפלה של שחרית וחמרון לא יוכל להצעות זה שנמנו חביריו לדבר מצוה ולא נמנה עמדם א"ר יצחק א"ר יוחנן הכא במאי עסקינן *שבטל בזמנו דיקא נמי דקתני בטל ולא קתני טעה ש"מ:

קמ
ל
יד